

**TÜRKİYE
KOMÜNİST
PARTİSİ**

SALGIN KAPİTALİZMİN TARİHSEL İFLASININ YENİ BİR KANITIDIR

1. Geçtiğimiz yılın ilk aylarından itibaren bütün dünyayı etkisi altına alan koronavirüs salgını kapitalizmin bir toplumsal sistem olarak ne denli yıkıcı olduğunu bir kez daha göstermekle kalmamış, aynı zamanda onun çaresizliğinin boyutlarını da sergilemiştir. Bu açıdan bakıldığında SARS-CoV-2 virüsünün yol açtığı pandemi tek başına bir sağlık sorunu olarak görülemez.

2. Ekonomik, siyasal ve toplumsal sonuçları son derece derin olan salgın, sınıf mücadelesinin en önemli gündem maddelerinden biri olarak değerlendirilmeyi hak etmektedir. İşçi sınıfının bütün dünyada yaklaşık kırk yıldır savunmada oluşu ve güncel sınıfsal dengeler söz konusu olduğunda sermaye ile emek arasında bariz bir asimetrinin ortaya çıkması, salgının sınıf mücadelelerinin genel çerçevesi içinde değerlendirilmesi zorunluluğunu ortadan kaldırmamaktadır. Bu bağlamda salgının insanlık için yarattığı ölümcül tehdide karşı bilimin, toplum sağlığının ve dayanışmanın öncülüğünü üstlenmek zorunda olan komünistler aynı zamanda salgının toplumsal adaletsizliği derinleştirmesini, sermaye tarafından işçi sınıfı açısından yaşamsal bazı toplumsal alanların daraltılması için fırsata çevrilmesini; eğitim başta olmak üzere birçok kamu hizmetine darbe vurulmasını, işçi sınıfının temel haklarında yeni ve kapsamlı kayıpların yaşanmasını, emekçilerin örgütlenme ve siyaset yapma hakkının kısıtlanmasını merkeze koyarak hareket etmek zorundadır.

3. Korona salgınının üzerinde durulması gereken bir diğer boyutu, kapitalist sistemin temellerine karşı verilecek mücadelede ortaya çıkarttığı yeni sorumluluk ve fırsatlardır. Bunların şu ya da bu gerekçeyle geçiştirilmesi kabul edilemez. Salgına siyaset dışı bir toplumsal sorumluluk anlayışıyla

bakılmasını arzu eden bizzat burjuvazidir ve bu doğrultuda çok yaygın bir psikolojik savaş yürütülmektedir. İşçi sınıfının buna yanıtı, mücadelenin yükseltilmesi olmak durumundadır. Bu bağlamda bugüne kadar bütün dünyada devrimci ve işçi hareketi içinde toplumsal mücadelelerin bazı biçimlerinin askıya alınması şeklinde sonuçlar doğuran tereddütlerden bir an önce sıyrılmak gerekmektedir.

4. Salgının kapitalist düzeni terbiye edeceği düşüncesine karşı mücadele burada büyük önem taşımaktadır. Komünistler sarsılmaz bir toplumsal sorumluluk ve gelişkin bir ahlakla emekçi halkın karşılaştığı somut ve gündelik sorunların yarattığı yıkıcı etkiyi hafifletmeye uğraşırken, kapitalizmin ömrünü uzatacak ya da onun sürdürülebilir olduğu fikrini destekleyecek bir tutum içine girmezler. İnsanlığın hastalık nedeniyle kınlanması karşısında ortak yarar gözeten önlemler alınacağı, toplumsal kutuplaşmanın törpüleneceği, teknoloji ve bilimdeki ilerlemelerin sunduğu olanakların ekonomik ve toplumsal süreçlere olumlu yansımalarının olacağı türünden beklentiler kapitalizm koşullarında ve günümüzün sınıfsal güç dengeleri çerçevesinde temelsizdir.

5. 2008'de kendini gösteren krizde olduğu gibi, yaşanmakta olan ve salgınla birlikte daha da derinleşen krizde de tek başına neo-liberal politikaların sorumlu tutulması kapitalizm içi çözümlerin kabul görmesi için yürütülen çabalarla birlikte değerlendirilmelidir. Kapitalizmin on yıllar boyu cepheye sürdüğü neo-liberalizmin iflası, kapitalizmin tarihsel iflasının kanıtıdır. Kapitalizm, 2008'de tükenen sermaye birikim modelinin yerine yenisini üretememiş ve belirgin bir strateji geliştirememiştir. Stratejisizlik, her ülkenin kapitalist gelişkinlik düzeyiyle uyumlu bir şekilde

kendisini göstermekte ve bu çözümsüzlük hali yine her ülkenin kendi tarihsel ve siyasi koşullarına uygun bir şekilde kısa erimli müdahalelerle yönetilmeye çalışılmaktadır.

6. "Bir dönemin sonu", "kapitalizmin başka bir biçimde sınıfların uzlaşması ekseninde yeniden kurulması", "yeşil dünya düzeni", "temel gelir sistemi", "emek gelirlerinin desteklenmesi stratejisi" gibi tezler sermaye sınıfları arasında herhangi bir yankı uyandırdıkları için değil, esas olarak işçi sınıfının devrimci yönelişlere girmesi olasılığına karşı erken önlem olarak gündeme getirilmişlerdir. Komünist hareket neo-liberalizmin alternatifi arayışına giren akımlar karşısında ideolojik üstünlük kuralıdır. Komünist hareket toplumsal yaşamın dışına itilen ve gözden çıkarılan yoksul kesimlerin öfkesini organik olarak temsil etmelidir.

7. Kapitalizm, pandeminin yarattığı koşulları uzun süredir içinde bulunduğu krizi yönetmek ve ötelemek adına bir fırsata dönüştürmeye çalışmaktadır. 2008 Krizi ile birlikte, sadece neo-liberal politikaların değil kapitalizmin bizatihi kendisinin iflas etmiş olduğunun tescillenmesi karşısında sermaye sınıfı, yeni arayışlara girmiş ve merkezinde emeğe dönük yeni saldırıların olduğu uygulamaları gündeme getirmeye başlamıştır. Pandemi, tüm bu arayış ve politikaların meşrulaştırılması ve kapitalizmin sorunlarının tüm insanlığın sorunları olarak sunulması açısından uygun bir atmosfer oluşturmuştur. "Yeni normal", "büyük sıfırlama", "tedarik zincirlerinde kayma ve yeniden yapılanma" gibi kavram ve adlandırmalarla ifade edilen tartışmalar, 2008 Krizi'nden sonraki dönemde başlamıştır. Ancak pandemi ile bu tartışmalar kazandığı yeni içerikle derinleştirilmekte, pandemi karşısında çaresiz kalan kapitalizmin iyileştirilmesi çabalarına su taşımaktadır.

8. Daha iyi bir kapitalizm hayali siyasal planda demokrasiciğe ve bir "demokratik cumhuriyet" programına denk düşmektedir. Kapitalizmin ağır bir krize yuvarlandığı koşullarda solun önünde geniş bir alanın açılması, emekçi yığınların örgütlenmesi, halk kitlelerinin politize olması ve uzun süren bir geri çekilme döneminin aşılması nesnel olarak mümkün hale gelmişken, bir demokrasi programına hapsolmak gerici bir hat olarak mahkûm edilmelidir.

9. Pandemi, sermaye sınıfı için hem derinleşen krizi açıklamakta kullanılacak bir mazerete hem de bu koşullarda işçi sınıfına dönük bir saldırı örgütlemek için fırsata dönüşmüştür. Sermaye sınıfı neo-liberalizmin altın çağında bile cesaret edemediği düzeyde bir sınıfsal saldırı örgütlemiştir. Emek süreçlerinin esnekleştirilmesinde kat edilen mesafe korkunçtur. Hafta tatili kavramı ortadan kalkmakta, iş saatleri uzamaktan öte hesaplanamaz hale gelmekte, ücretlere pandemi gerekçesiyle el konulmakta, yoksulluk yeni bir açıklık

dalgasının işaretini verecek biçimde derinleşmekte, toplumun sineye çekmekte olduğu işsizlik oranları katlanmakta, emekli nüfusun bir bölümünün ölmesi adeta ilan edilmemiş bir ekonomik politikaya dönüşmektedir. Reformizm kapitalizmin bir reformdan geçirilmeye uygun hale geldiğini iddia ederken, tarihte eşi az görülmüş bir saldırı emekçileri ezmektedir.

10. Yapısal krizini aşmak için bir stratejiden yoksun sermaye sınıfının bu ekonomik ve sosyal taarruzuna baskıcı ve gerici akımların yükselişinin eşlik etmesi kaçınılmazdır. Dünya kapitalizmi yeni bir birikim modeli geliştirememekten kaynaklı yapısal zayıflığını daha fazla gericilikle kapatmayı denemektedir. Sermaye düzeninin Fransa'da polis şiddetine yasallık ve meşruiyet kazandırma girişimi, ABD'de ırkçı polis terörünün hızla yoğunlaşması, Yunanistan'da bir ulusal kutlama günü olan Politeknik anmasının yasaklanması, Türkiye'de siyasal protesto biçiminin onlu sayıların katıldığı basın açıklamalarına indirgenmek istenmesi, dünyanın her tarafında savaş kışkırtıcılığı, devletler arası çatışmaların yanında İsrail'in örtük operasyonlarının alenileşmesi, tüm bunlara eşlik eden militarizm ve şovenizm, kuşkusuz rastlantı olarak görülemez. Koronavirüs, beraberinde bir gerici salgını da getirmiştir. Komplo teorileri, Batıda Çin karşıtı şovenizm, tedavi, sağlık önlemleri ve aşı karşıtlığı, kitle eylemlerinin dünyanın her yerinde yasaklanmaya çalışılması, devletin yasal ve yasa dışı şiddet mekanizmalarının takviye edilmesi gibi yönelimler elbette yeni değildir; ancak sermaye düzeninin pandemiye verdiği tepkinin politik ve ideolojik karakterine ilişkin yeterince veri sunmaktadır.

KAPİTALİZM SALGINLA MÜCADELE ETMİYOR

11. Covid-19 salgını, gelişmiş kapitalist ülkeler dahil olmak üzere dünyanın büyük bölümünde etkisiz politikalarla ve çaresizlikle karşılandı. Daha 2019 yılı bitmeden salgının bütün dünyayı etkileyecek bir pandemiye dönüşebileceği konusunda ciddi işaretler olmasına karşın, hükümetler virüsün hızla yayılmasına karşı alınması gereken önlemleri telafi edilemez bir gecikmenin ardından ve oldukça yetersiz bir düzeyde uygulamaya koydu. Fransa'da üst düzey yetkililer, 2020 Nisan ayına dek ısrarla maske kullanımına karşı bir tavır takındılar. ABD'de, Trump yönetiminin salgını ciddiye almama, bilim insanlarıyla kavga etme ve halka karşı sorumsuzluk olarak özetlenebilecek tutumu geçtiğimiz yıla damga vurdu.

12. Gelişmiş kapitalist ülkelerin hiçbiri yurttaşlarını koronavirüsten korumayı başaramadı. Bu ülkelerde günbegün yüzlerce insan yaşamını yitirirken yoğun bakım servisleri doldu, hastaneler ve yaşlı bakımevleri salgının yayılma merkezleri haline

geldi. Vaka ve ölüm sayıları konusundaki soru işaretleri hiçbir ülkede tam olarak giderilemedi. Sağlık sistemi çöktü, eğitim faaliyetleri hesapsız ve ani kararlarla yürütölmek istendi.

13. Avrupa'da ve ABD'de bahar aylarında alınan önlemlerin ve uygulanan kısıtlamaların salgınla mücadelede yetersiz kaldığı göröldü. Bilim insanlarının önemli bölümünün salgının kuluçka süresi kadar uygulanacak bir tam kapanma kararının virüsün yayılmasını önleyeceği konusunda hemfikir olmasına karşın yaşamsal sektörler dışında üretimi durduracak genel bir kapanma kararı hiçbir kapitalist ülkede alınmadı. Böylece bir kapanma kararının salgının bir yılı geride bıraktığı ve sermaye sınıfının fırsatçı uygulamalarının artık yerleşiklik kazandığı günümüz itibariyle salgını durdurucu etkisi de artık tartışma konusudur.

14. Gelineen noktada, kapitalist ölkelerde salgına karşı alınan önlemlerin yurttaşların sağlığı yerine sermaye sınıfının çıkarlarına göre belirlendiğı apaçık ortadadır. Avrupa'da bugüne dek alınan kapanma kararlarında fabrikalar büyük ölçüde uygulamanın kapsamı dışında tutuldu ve işçi sınıfı kapanma günlerinde izin kâğıtlarını göstererek ve toplu taşıma kullanarak işine gidip gelmeye devam etti. Olası bir tam kapanma durumunda herhangi bir kapitalist devletin emekçilerin haklarını korumayacağı da ortaya çıktı.

15. Salgının başından beri son derece temel ve gerçekçi bir talep olan ücretsiz maske dağıtımını hiçbir kapitalist devlet sistematik bir biçimde uygulamaya koyamadı. Bütün bu süreç boyunca maske stokları konusunda yalanlara ve devletler arası maske sevkiyatı hırsızlıklarına tanık olunurken, emekçi kitlelerin omzuna yeni bir zorunlu gider kalemi olarak maske de eklenmiş oldu.

16. Dünya kapitalizminin 2020 boyunca hastalığa karşı benimsediğı temel strateji örtölü ve kontrollü sürü bağışıklığıdır. Adı açıkça ilan edilmediğı için örtölü olan bu strateji, temel olarak ölü sayılarının bir infial veya patlama yaratmamasına odaklandığı için kontrollü olarak da tanımlanabilir. Ancak Covid-19'da hastalanma yoluyla kalıcı bağışıklık geliştiğinin görülmemiş olması ve virüslerin mutasyona uğrama özelliğı nedeniyle sürü bağışıklığının bilimselliğinden de söz edilemez. Toplumsal bağışıklanma ancak etkili bir aşılama programı ile sağlanabilir.

17. Bilimsel ve teknik gelişmenin sermaye sınıfının belirleniminde olduğı kapitalizmde, salgınla insanlığın mevcut bilgi birikimine uygun, hızlı ve etkili bir mücadele yürütölememiştir. Toplumsal eşitsizliklerin derinleştiğı bu düzende, bilim dünyasının salgın döneminde ulaştığı bilgi, ürettiğı ilaç, tanı kitleri ve aşı, sermaye için kârlarının katlanmasını sağlayan birer metadan başka bir şey değildir.

18. Neo-liberalizmin tipik uygulamalarından olan özel sağlık sistemi, sağlık hizmetinin sunumu, tedavi ve aşı araştırmaları alanlarının tamamında iflas etmiştir. Sağlık alanındaki piyasalaşma ve özelleştirmelerin sonucu olarak yıllar boyunca temel sağlık hizmetleri geriye çekilmiş, koruyucu ve önleyici sağlık hizmetleri zayıflatılmış, halkın sağlığının korunması ve geliştirilmesine değil tedavi edici sağlık hizmetlerine odaklanılmıştır. Sağlık sisteminin hastalıklardan korunma, erken tanı ve epidemiyoloji bilimi açısından da güçlendirilmesi gerektiğı açıktır. Ancak piyasacı sağlık politikaları sonucunda kapitalizm salgınla başa çıkamaz hale gelmiştir.

19. Sağlık sisteminin sermaye sınıfı için kârlı olan tedavi edici ve yataklı hizmetler üzerine yoğunlaşmasının ve koruyucu sağlık hizmetlerinin terk edilmesinin bir sonucu olarak iktidarın pandemiye yönetme becerisi kalmamıştır. Salgınların aşılmasında tıbbın geliştirdiğı aşı, ilaç ve korunma önlemleri kadar merkezi bir planlama yapılması da önemlidir. Kapitalizm fiyasyon organizasyonundan kurumlar arası işbirliğine kadar planlama aşamalarının tümünde sınıfta kalmıştır.

20. Kapitalizm kuzey yarım kürede sürü bağışıklığı, ölümlerin ağırlıkla yaşlı nüfusla sınırlı kalması ve yaz sıcaklarının virüsün yayılmasını zayıflatacağı öngörülerine yaslanmıştır. Bilimsel olarak kanıtlanmamış, temenni düzeyindeki bu tez çökmüştür. Yaşlı nüfusta ölüm oranlarının daha yüksek olması; sağlık ve sosyal güvenlik harcamaları nedeniyle kamusal yük olarak kabul edilen ve ekonomik anlamda aktif olmayan yaşlı nüfusun azalması sebebiyle sermaye düzeni açısından bir sorun olmanın tersine olumludur. Ne yazık ki devlet güvencesindeki emekli nüfus, pek çok ölkede kitlesel halde yaşamını yitirmiştir. Kapitalizmin istikrar ve kâr maksimizasyonu hırsının insanların yaşama hakkına yabancılaşması ile sonuçlanması sürpriz değildir.

21. Kapitalizm işçi ve emekçiler söz konusu olduğunda sağlık parametrelerini tamamen geri plana itmiş ve ekonominin göreceğı zararı minimize etmeye odaklanmıştır. Bu tercih kapitalizmin işçi ve emekçi yığınları göz ardı eden bir sosyal yaklaşıma hapsoldüğünü, toplum sağlığı terimiyle kastedilen alanın kapsamının mülk sahipleri, işletme yöneticileri ve uzaktan çalışabilen kalifiye emekçilerle sınırlı hale geldiğini göstermektedir. Kapitalizm toplumun büyük çoğunluğuna yabancılaşmıştır.

22. Covid-19 pandemisi her alanda olduğı gibi kapitalizmin bilimsel alandaki çürütücü etkisini de gözler önüne sermiştir. Bilimsel gelişmelerin dayanışma değil rekabet temelinde ilerlemesi, bilimsel üretimin sonuçlarının toplumsal faydalarıyla değil ticarileşme potansiyelleriyle değerlendirilmesi bilim insanlarını da

etkilemektedir. Toplumsal sorumlulukları tali hale gelen bilim insanlarının kamuoyu açıklamaları ve bilim kurullarında üstlendikleri roller salgın boyunca yer yer dezenformasyona yol açmakta; toplumda salgın karşısındaki çaresizliği ve bilime güvensizliği beslemektedir. Aşı geliştirme çalışmalarındaki rekabetin sertleşmesiyle birlikte bilimsel verilerin şirket temsilcileri tarafından açıklanması da bu kapsamda değerlendirilmelidir.

23. Emekçi halkın, siyasi iktidara ve temsilcisi oldukları sermaye sınıfına giderek artan güvensizliği, salgınla mücadelede büyük öneme sahip olan aşılar karşı bir tereddütün yükselmesine neden olmaktadır. İlaç şirketlerinin ve tekellerin çıkarları, siyasi iktidarların sermaye lehine yaptığı düzenlemeler ve uyguladığı politikalar, toplumda bilime karşı da şüphe uyandırmış, bu durum halk sağlığı için büyük bir tehdit haline gelmiştir. Kısaca kapitalizm sadece emekçilerin sağlık hizmetlerine erişimini zorlaştırarak değil, aşı hakkı talebinin de önüne geçerek emekçilerin sağlık hakkını gasp etmektedir.

24. Pandeminin hem sosyoekonomik açıdan hem de toplum sağlığı açısından kontrol edilebilmesinin koşulu merkezi bir planlama ile kamusal kurumların ve tüm toplumun örgütlenmesidir. Oysa kapitalizm yapısı gereği ne merkezi planlamayı ve toplumsal örgütlenmeyi başarabilir, ne de bunu yapmaya niyetlenir. Sosyalizmin tarihsel kazanımlarının bütünüyle veya kısmen korunduğu ülkelerin bunu sağlayabilen işlevsel kurumlarının olması nedeniyle pandemiyle mücadelede daha başarılı oldukları görülmüştür. Bu sosyalizmin haklılığı açısından önemli bir kanıt sağlamaktadır.

25. Bu bağlamda Sosyalist Küba son derece zor koşullarda insanlık açısından umut veren bir örnek olmayı sürdürmektedir. Küba'da henüz ilk vaka bildirilmeden Covid-19 Ulusal Önleme ve Kontrol Planı hazırlanmıştır. İlk vakanın görülmesiyle birlikte devreye sokulan plan çerçevesinde her evin ziyaret edildiği bir fiyasyon çalışması yürütülmüştür. Ulusal Epidemiyoloji Müdürlüğü'nden başlayarak sağlık ocaklarına kadar yayılan bir merkezi planlama ile salgın yönetimi sürdürülmektedir. Küba halkının örgütlülüğü de ülkenin salgınla mücadelesinde önemli bir role sahiptir. Aralık ayı itibarıyla çocuklar, hamileler ve sağlık çalışanları arasında Covid-19 kaynaklı ölüm yaşanmayan Küba'da ölüm oranı da dünya ortalamasının çok altındadır.

26. Vietnam da pandemiyle mücadeledeki başarısıyla öne çıkmıştır. Vakaların görüldüğü ilk günlerde sınırlar kapatılmış, üretim asgari düzeye indirilmiş ve erken dönemde ülke çapında yurttaşlara ücret bağlanarak karantina önlemleri alınmıştır. Bu uygulamalar sonucunda Vietnam'da vaka sayıları sınırlı kalmış, çok az sayıda insan Covid-19 nedeniyle hayatını kaybetmiştir. Yine

salgının ortaya çıktığı Çin Halk Cumhuriyeti hızla güçlü merkezi bir müdahaleyi devreye sokarak, halk sağlığı önlemlerinin tamamını uygulamıştır. Devlet eliyle yürütülen salgın yönetimi; binlerce sağlık kontrol noktası, hızla inşa edilen pandemi hastaneleri, güçlü izolasyon uygulamaları ve fiyasyon çalışmaları ile olumlu sonuç vermiş ve Çin'de salgın yaklaşık dört ayda kontrol altına alınmıştır.

27. Aşı araştırmalarının ilk ürünlerini vermesiyle birlikte bütün dünyada salgınla mücadele başlığında gündemi kısıtlamaların yerine farklı aşıların etkisi ve bunların dağıtımına ilişkin tartışmalar belirlemeye başlamıştır. Emperyalist dünyada, bilim insanlarının saygı uyandıran çalışmalarının üzerine uluslararası tekellerin kâr odaklı rekabetinin gölgesinin düşmesi şaşırtıcı olmamıştır. Uluslararası alanda işbirliği yerine birbirini çelmeleme ve karalamanın kural haline geldiği bu ortamda asıl üzerinde durulması gereken, dünya nüfusunun büyük bölümünün aşuya yakın gelecekte erişiminin olamayacak oluşudur. Zengin emperyalist ülkeler üretilen aşıların çok büyük kısmını kendilerine ayırmış, deyim yerindeyse kapatmıştır. Daha da vahimi, olumsuz propaganda ve hatta hukuki engellerle yoksul ülkelerin bazı aşılar (özellikle Çin ve Rusya tarafından geliştirilenler) erişimine de engel çıkarılmak istenmesidir.

28. Türkiye'de AKP'nin bilim düşmanlığını da kapsayan gerici karakteri, iktidarın sınıf karakterinin ayrılmaz bir parçası olarak pandemide sermaye saldırıları için bir çarpan etkisi yaratmıştır. Salgının özellikle ilk dönemlerinde "bize bir şey olmaz" ya da "bu virüs yok, uydurma" düşüncesinin yaygın kabul görmesi olup bitenleri kanıksamanın kadercilikle birlikte ele alınması gereken bir gereklisi olduysa bunda AKP gericiliğinin büyük payı vardır. Bilimin işaret ettiği önlemler bir yandan piyasanın bir yandan da dinsel referansların engeline çarpmış ve her defasında zaman yitirilmiştir.

29. İktidar bilime ve halk sağlığına sırt çeviren politikalarını oluşturduğu Bilim Kurulu'nu ileri sürerek gizlemeye çalışmıştır. İçlerinde yetkin bilim insanlarının da olduğu Bilim Kurulu üyelerinin bütün uyarılara rağmen bu role gönüllü olması sermaye düzeninin bilim insanlarını nasıl kuşattığını göstermektedir. Bilim Kurulu üyelerinin uygulanan salgın politikalarına egemen olan akıl dışılığı, çaresizliği ve aldatmacayı fark etmemiş olmaları düşünülemez. Bilim Kurulu'nda yer almayı kısmen meşrulaştıracak bir karşı ağırlığın ortaya çıkmamış olması da teslimiyetin boyutlarını göstermektedir. Bununla birlikte, kendilerini "muhalif" tanımlı içine yerleştiren kesimlerin pandemi sürecindeki tutumları ve o kesimler adına öne çıkan bazı kurum ve bilim insanları da konunun sınıf boyutunu ihmal edip sadece "Saray eleştirisi"ne odaklandıkları oranda

son tahlilde hükümetin ekmeğine yağ sürmüş, ortaya atılan bazı iddialar kısa sürede yalanlanmış, iktidarın gerçek çarpıtmalarının toplum nezdinde yarattığı tepki bu temelsiz iddialar yüzünden azalmıştır.

30. Türkiye’de salgınla ilişkili veriler sadece kamuoyundan gizlenmekle kalmamış, bilim insanlarıyla da paylaşılmamıştır. Toplumsal hayatın yerel ve genel olarak yeniden düzenlenmesinde, etkili önlemlerin ve korunma yöntemlerinin geliştirilmesinde, tanı, tedavi ve aşı alanında bilimsel ve teknik ilerleme kat edilmesinde elzem olan bu verileri iktidarın bile uygun bir şekilde topladığından emin olunamaz. İktidarın tek amacı sağlık alanında görünür bir çöküşü ve bununla ilişkili bir toplumsal muhalefetin yükselmesini engellemektir.

31. Türkiye kapitalizmi salgınla mücadelede anlık kararlar almaya odaklanmış, alınan kararların orta ve uzun vadeli sonuçları ne siyasal açıdan ne de toplum sağlığı açısından hesaba katılmıştır. Okulların kapanması ve benzeri kararların uzun vadede nesillerin sadece eğitimi açısından değil, sağlığı açısından da olumsuz sonuçları olacağı açıktır. Kapitalizm bir krizlerini sadece günü kurtarmaya odaklanarak yönetebilmektedir, insanlığa akılcı bir gelecek sunması mümkün değildir.

32. AKP iktidarının salgın boyunca sağlık emekçilerine dönük tavrı, aslen işçi sınıfına karşı saldırılar kapsamında değerlendirilmeyi hak etse de, salgınla mücadele açısından da önemli sonuçlar doğurmuştur. Sağlık çalışanlarının halk sağlığının tehdit altında olduğu bir dönemde olağandışı bir çalışma rejimine davet edilmesi elbette doğaldır. Bununla birlikte, pandemi sürecinde sağlık emekçilerinin haklarının gaspı devam etmiş, yoğun çalışma temposunu az da olsa dengeleyecek ücret iyileştirmeleri verilen onca söze rağmen yapılmamış, hastane ve diğer sağlık merkezlerinde koruma önlemleri alınmamış, sağlık emekçilerinin gereksindiği maske ve önlük gibi koruyucu malzemelerin tedarikinde yaşanan sıkıntılar bir türlü aşılmamıştır.

33. Salgın boyunca şiddetlenen toplumsal sorunların hemen hepsi kadınların yaşamını fazlasıyla ilgilendirmektedir. Evde kalmak zorunluluğu çocuğundan yaşlısına tüm aile bireylerinin bakım, eğitim, tedavi vb. ihtiyaçlarını kadınların üzerine yıkmıştır. İş yerinde artan oranda sömürü, mobbing, taciz ve çeşitli biçimleriyle şiddete maruz kalan kadınlar için, salgınla birlikte alınan izolasyon tedbirleri ev ortamının bir şiddet ortamına dönüşmesi anlamına gelmiştir. Birçok kapitalist ülkede kadına yönelik şiddet artmış, kadın cinayetlerinde ciddi bir yükselme görülmüştür. Türkiye’de bu sorunu Nisan ayında yapılan infaz düzenlemesi ile birçok şiddet failinin serbest kalması, cezasızlık ve iktidarın

gerici politikaları daha da katmerlendirmiştir. Genel olarak burjuva iktidarlar ise kadınların artan yükünü hafifletmek şöyle dursun, bu durumdan kendine ait olan sorumluluğu kadın yurttaşlara iterek ve sermayeye ucuz emek gücü sömürsü sağlayarak çıkar sağlamıştır.

34. Salgınla birlikte oluşan toplumsal atmosfer ve derinleşen eşitsizlikler, yaşlılar, engelliler, göçmenler, çeşitli cinsel yönelim ve cinsiyet kimliğine sahip olan yurttaşlar gibi birçok toplumsal kesime yönelik ayrımcılığı, ırkçılığı ve nefret söylemini de arttırmıştır. Emekçi sınıfların bu şekilde birbirine düşmanlaşması ise halihazırda zayıf olan örgütlülüğü daha da azaltmaya ve sermaye sınıfının saldırgan politikalarına karşı direncin düşmesine yol açmaktadır.

SERMAYE DÜZENİ ZAYIFLIĞINI SALDIRARAK TELAFİ ETME ÇABASINDA

35. Salgınla mücadele siyasi iktidarlar tarafından siyaset üstü bir konu olarak ele alınmaya çalışılmıştır. Siyasal faaliyetin sadece iktidarın sürdüreceği ayrıcalıklı bir alan haline getirilmesi amaçlanırken, bu durumun en önemli çıktısı işçi sınıfına siyaset alanının tümünden kapatılması girişimleri olmuştur. Hükümetler baskıcı ve gerici düzenlemeler için bu yaklaşımdan güç almaktadır.

36. Salgın yönetimi sınıfsal belirlenimle yürütülmüştür. Öncelik halkın sağlığını korumak değil sermaye sınıfının ihtiyaçlarının karşılanması olmuştur. Pek çok ülkede patronlar için yüklü destek paketleri açılmıştır. Türkiye’de de benzerleri açıklanan bu paketlerle sermaye sınıfına Hazine, kamu bankaları ve İşsizlik Sigortası Fonu’ndan kaynak aktarılmıştır. Şirketlere ucuz krediler verilmiş, kredi borçları ertelenmiş, vergi ve sigorta prim ödemeleri ötelenmiş, şirket alacaklarında devlet güvencesi güçlendirilmiştir. Türkiye sermayenin yayılmacı eğilimleri doğrultusunda salgın dönemi boyunca da uluslararası alanda kimi yatırım ve “yardımlar” yapmaktan geri durmamıştır. İşçiler ise pandemide azalan ücret ve gelirlerine rağmen faturalarını, kredi kartı borçlarını, ev kiralarnı ödemeye devam etmiştir.

37. Salgın yönetiminde patronların doğrudan karar süreçlerinin içinde yer aldığı örnekler de yaşanmıştır. Türkiye’de patron örgütleri temsilcilerinin, salgının başından bu yana üretim ve hizmet faaliyetlerinin sürdüğü işyerlerinde işçiler arasında yayılımı yüksek olan Covid-19’un meslek hastalığı -iş kazası kapsamından çıkarılması, temaslı işçilerin daha kısa sürede iş başı yapabilmesi için izolasyon sürelerinin azaltılması gibi kararlarda belirleyici oldukları görülmüştür.

38. Sermaye sınıfı salgını çalışma rejiminin daha fazla baskıcı hale gelmesi için fırsat olarak değerlendirmiştir. İşyerlerinde salgın tedbirleri aynı zamanda işçilerin denetimini ve üzerindeki baskıyı arttırmayı hedeflemiştir. İzole üretim üsleri, yongalarla hareket takibi, kapalı üretim sistemi gibi denemelerle daha otoriter bir çalışma rejimi oluşturulması amaçlanmaktadır. Salgın boyunca üretim ve hizmet faaliyetlerinin kesintisiz sürmesini amaçlayan bu denemeler, sermaye sınıfının işyerlerinde salgın sonrasında da ısrarcı olacağı uygulamalar olarak karşımıza çıkacaktır.

39. Tüm bunlarla birlikte siyaset alanının daraltılma çabası, Türkiye solunda ve sendikal harekette küçük ölçekli ve sembolik eylemlere dayalı bir mücadele anlayışını güçlendirmiştir. Yapan gündeme getiren ancak geniş emekçi kitlelerinde etkisi büyük ölçüde sınırlı olan bu hareket biçimi, solu ve sendikal hareketi emekçi sınıflardan yalıtmıştır. Bu açıdan bakıldığında örgütlenme ve örgütlü gücün dışavurumu çok daha özel bir önem kazanmıştır.

40. Pandemi koşullarında burjuva devletler üretim ve hizmetleri yer yer durdurur ve yavaşlatırken, tekeli sermayenin toplu bir çöküşten kaçınmanın ötesinde kimi arayışlarının söz konusu olduğu atlanmamalıdır. Kapitalizm her kriz döneminde üretici güçlerin bir bölümünü imha ederek kâr oranlarının yeniden yükselmesini temin eder. Bugün yaşanan kontrollü ekonomik yavaşlamanın bir yüzü budur. Ölüm, işyerlerinin kapanması, üretim araçlarının ataletle sürüklenmesi krize karşı kapitalizmin en akıldışı tepkisi olan üretici güçlerin imhası ve güçlü bir tekelleşme sürecinin açılması bağlamında ele alınmalıdır.

41. Uygulanan haliyle kısıtlamalar küçük ve orta ölçekli sermayenin son derece kısa bir zaman diliminde, üstelik kaçınılmaz bir gelişme olarak mazur gösterilerek tasfiyesini sağlamaktadır. Kentlerde büyük bir servetin el değiştirme süreci çoktan başlamıştır. Gelirleri dramatik biçimde gerileyen küçük ve orta burjuvazi söz konusu olduğunda, kredi olanaklarının genişletilmesi yoksullaşmayı önlemeyecek, tersine borçlandırma yoluyla mülksüzleşmeye neden olacak, sonuç olarak tekelleşmeyi hızlandıracaktır.

42. Tekelleşmenin her krizden sonra olduğu gibi hızlanmış olması, alternatif birikim modelinin üretilmemesi nedeniyle krizin aşılabileceği bir büyük yıkım yerine sürecin yönetildiği ve krizin sonuçlarının ötelendiği bir konjonktüre açılmıştır. Bir krizde olduğu gibi üretimin düşmesi ve ticaretin daralması türünden sonuçlar doğuran pandemi dönemi ise sermaye sınıfına kâr oranlarının azalmasına sebep olan yapısal krizinin yönetilmesinde yeni olanaklar sunmaktadır. Pandemi sonrasında "yeni normal" koşullarda ekonomik faaliyet, kâr oranlarının yüksek olduğu alanlara doğru kayacak ve tekelleşme daha da hızlanacaktır. Bu kaymanın bir boyutuna işaret

eden ve 2008 Krizi'nden sonra kapitalizmin küresel ölçekte dijitalleşme, endüstri 4.0 gibi etiketlerle perdelenen arayışları, pandeminin sunduğu olanaklarla hızlanacaktır. Çin ve Uzak Doğu'nun önemli yer tuttuğu küresel tedarik zincirlerinin ve bağlantılı olarak dünya ticaretinin yeniden yapılandırılması girişimlerinin hızlandırılması ise yine pandemiyle birlikte kendisine uygun bir zemin bulmuştur. Ancak bu süreç, birincisi, alternatif birikim modelinin belirmemesi, ikincisi ise emperyalist hiyerarşi ve rekabetten kaynaklanan sorunlar nedeniyle kendinde güçlükler barındırmaktadır. Türkiye'de sermaye sınıfı (ve AKP iktidarı) pürüzsüz ilerlemeyeceği kesin olan bu kayma ve yeniden yapılandırma sürecinde rekabet gücü kazanma, emperyalist hiyerarşi ve dengelerdeki oluşabilecek çatlaklara oynama hesapları yapmaktadır.

43. Krizi derinleştiren pandemi süreci, kapitalist devletlere sermayeye destek ve teşvik uygulamalarında yeni politika araçları hediye etmektedir. Pandeminin sunduğu "katastrofik" koşullar, patronlara sağlanacak açık destek ve teşviklerin boyutları konusunda devletlerin daha cüretkâr olmasını kolaylaştırmaktadır. Sağlık sektörü ile sınırlı kalmayacağı anlaşılan bazı geçici kamulaştırmalara başvurulması gibi uygulamalar, bu dev kurtarma ve yapılandırma paketlerinin önemli bir parçası olabilir. IMF, Dünya Bankası vb. sermaye örgütleri, devletlere pandeminin etkileri ile mücadele çerçevesinde maliye ve harcama politikalarının gevşetilmesini önermektedir. Bu öneriler, asıl olarak sermayenin ihtiyaçlarını ve desteklenmesini gözetmekte, emeğin bazı temel tarihsel kazanımlarını ortadan kaldıracak unsurlar taşımaktadır.

44. Sermaye sınıfı, yıllardır yeni biçimlerle sürdürdüğü esnekleşme saldırısında pandemiyle birlikte kritik bir virajı dönme hesabı yapmaktadır. Başta hizmet sektöründe olmak üzere üretimde operasyonların uzaktan yapılabileceği her işte çalışanların mesailerini "evden ve uzakta" sürdürmeleri yaygın bir uygulama haline gelmiştir. Emek maliyetlerini ciddi ölçüde düşüren uzaktan çalışma gibi istihdam biçimleri, pandemide virüs riski nedeniyle emekçilerin önemli bir bölümü tarafından makul bulunmuş ve kabullenilmiştir. "Gönüllü olarak evde kalan ve evden çalışanlar" olarak tanımlanan bu büyük emekçi nüfusunun bir kısmı kalıcı olarak esnek çalıştırılmak istenecektir. Sonuç olarak pandemi, esnek çalışma uygulamalarının hiç olmadığı kadar meşrulaşmasına ve genel kabul görmesine yol açmıştır. Uzaktan çalışma, kapitalistlere sunduğu çeşitli maliyet avantajlarının yanı sıra emekçilerin atomize edilmesine, örgütlenmenin zorlaşmasına neden olacaktır. Daha önemlisi ise bu vesileyle emek mücadelesinde temel tarihsel kazanımlardan birisi olan 8 saatlik işgününün önce sınırlarının silikleşmesi ve ardından bütünüyle ortadan kaldırılması için yolun tamamen açılmasıdır.

Pandemi döneminde istihdamın esnekleşmesi fikrinin kazandığı meşruiyetle birlikte bir süredir gelişmiş kapitalist ülkelerde uygulama imkânı bulan yeni esnek istihdam biçimleri yaygınlık kazanacaktır. Türkiye ve birçok ülkede, uzaktan çalışma ve yeni esnek istihdam biçimlerine ilişkin yasal boşluklar hızla giderilmek istenecek, işçi sınıfına yeni saldırılar bu ekseninde şekillenecektir. AKP hükümeti, pandemi sürecinin ilk günlerinden itibaren bu yönde girişimlerde bulunmaya başlamıştır.

45. Pandemi sürecinde bir yanda sermaye temsilcileri tarafından istihdamın ısrarla ancak esnek biçimlerde sürdürülebileceği belirtilirken diğer yanda işsizlik oranlarında yeni rekorlar kırılmıştır. İşsizliğin ulaştığı boyutlar, tüm dünyada istatistiksel göstergelerin açıklayabileceğinin ötesine geçmiştir. Bir noktadan sonra aynı göstergeler, toplumsal sonuçları olacak bu büyük felaketin gizlenmesine hizmet eder hale gelmiştir. Pandemide, yedek işgücü ordusu alabildiğine büyümüş ve içerisindeki katmanlar arasında geçiş daha yoksul ve güvencesiz kesimlere doğru hızlanmıştır. İşsizliğin artması, salgın sırasında ve sonrasında emeğin baskılanmasının temel aracı olmakta ve yeni koşullarda istihdam edilmenin yegâne şartı olarak sunulan esnek çalışma biçimlerinin kabullenilmesini kolaylaştırmaktadır. Pandemi kapitalizm açısından bu düzeneği meşrulaştırmaya yararken, düzenek çalıştıkça geride büyük bir yıkım ve yoksullaşma bırakmaktadır. Ekonomilerin toparlanması gecikirken özellikle pandemi döneminde işsiz kalanların yeniden istihdam edilmeleri gecikecektir. Türkiye’de bu süreç sonuçları itibarıyla daha çarpıcı yaşanmakta, hükümet ücretsiz izin, kısa çalışma ödeneği gibi uygulamalarla gizlemeye çalışsa da işsizlik gerçekte yüzde 30’lar seviyesine ulaşmaktadır. Bu işsiz nüfus içerisinde genç işsizlerin oranındaki yükseklik ise kapitalizmin gençliğe hiçbir gelecek sunmadığını özellikle göstermektedir.

46. Üretimden çekilen nüfus kesimlerinin büyümesi beraberinde kalıcı bir yoksullaşma getirmektedir. Ortaya çıkan bu yoksullaşmanın yanında ödenmesi gereken yüklü faturalar ve zamlar birçok kişinin ısınma, elektrik ve barınma gibi haklardan mahrum kalmasına yol açmıştır. Gıda fiyatlarındaki küresel artış eğilimi ise, daha geniş kesimlerin söz konusu yoksullaşmayı açlık riski ile birlikte yaşayacağını göstermektedir. Kapitalizmin, eşitsizliklerin arttığı dünyada giderek daha fazla ülkede bir sorun haline gelen açlık tehlikesine karşı doğrudan yardımlar dışında bir reçetesi yoktur. Bu yardımlar da en diptekilerin ancak açlıktan ölmemelerine yetmektedir. Türkiye’de ise pandemi ile ivmelenen yoksullaşma süreci, gıda enflasyonunun küresel eğilimden daha güçlü olması nedeniyle farklı bir boyut kazanabilir. AKP dönemi boyunca yoksullaşma sürecinin, ekonomik bakımdan borçlandırma ve

sosyal yardımlar, siyasal ve ideolojik olarak gericiilik gibi farklı telafi mekanizmalarıyla kontrol altında tutulmasının sınırlarına gelinmiştir. Geniş emekçi nüfus açısından işsizliğin ve yoksullaşmanın büyük bir tehdit haline gelmesi, ayrıca kendisini bugüne kadar “orta sınıf” olarak gören işçi sınıfının görece nitelikli kesimlerinin de yoksullaşmayı yakından hissetmeye başlamaları, toplumsal öfke ve tepkileri arttıracaktır. Ancak bu tepkilerin eşitsiz, patlamalı ve umutsuzluğa kolayca dönüşebilecek bir niteliğe sahip olacağı unutulmamalıdır.

47. Bu tepkilerin zaman zaman açığa çıktığı ülkelerde hükümetler, kitle hareketi ve gösterileri yasaklamak için pandemi koşullarından yararlanmaya çalışmıştır. Bu yasaklar sendikal eylemler, işçi protestoları ve hak arama mücadelelerini de hedef almaktadır. Eylem ve etkinliklere katılımın hastalık endişesi nedeniyle baskılanması da yasakların yaygınlaştırılmasında hükümetleri cesaretlendirmiştir. Türkiye’de yerel ve merkezi iktidar, yasaklama uygulamalarına salgının daha ilk günlerinde başladı. İlk örneklerden biri, fabrikalarda virüsün yayılması sonucu işçilerin iş sağlığı ve güvenliği mevzuatına dayanarak iş bırakmasını engellemek için çıkarılan “iş bırakmanın yasaklandığını” duyuran Kocaeli Valiliği genelgesi olmuştur. Sonrasında, pek çok basın açıklaması ve miting benzer gerekçelerle yasaklanmıştır.

48. Türkiye’de kriz dönemleri geniş kitlelerin mülksüzleşmesi ve yoksullaşmasına yol açmakla birlikte, özgün nedenler ülkemizde krizin bu boyutlarının görünür olmasının önüne geçmektedir. Geleneksel olarak evsiz, sokakta yaşayan, çevresinden çok düşük düzeyde de olsa bir sosyal dayanışma almayan nüfus çok sınırlıdır. AKP döneminde sosyal haklar ve güvenceler törpülenirken kitlesel ölçekte bir sadaka mekanizması kurulmuş ve yoksullara devlet yardımı, daha doğrusu “ihsanı” kurumsallaşmıştır. Ancak 2020 krizi ve sürmekte olan salgın, bu telafi mekanizmasını sürdürülebilir olmaktan çıkarmaktadır. Yoksullaşmanın açlık, evsizlik gibi sonuçlara evrilmesi olasıdır.

49. Sermaye sınıfı salgını emekçi sınıfların örgütlenme eğilimini zayıflatmak için de kullanmıştır. Toplumsal hayatın kısıtlanması, bir araya gelme biçimlerinin önüne yeni kurallar getirilmesi, işyerlerinde üretim ve hizmet süreçlerinde olmasa bile dinlenme sürelerinde ve mekanlarında işçilerin mesafelenmesi gibi pek çok durum, işçi sınıfının ve gençliğin sosyal ilişkilerinin zayıflamasına neden olmaktadır. Belli açılardan kalıcı olabilecek bu durum emekçi sınıflarda ve gençlikte bireyselleşme eğilimlerini güçlendirmektedir. Liberal ideolojinin medya başta olmak üzere çeşitli araçlarla destek verdiği bu eğilim sermaye sınıfı tarafından önümüzdeki dönem emekçi sınıfların örgütlenme fikrinden uzaklaşması için değerlendirilmeye çalışılacaktır.

50. İşçi sınıfına yönelik saldırı, sınıfın bölünmesi ve bir bölümünün toplumun diğer kesimlerinden ayrıştırılması biçimini almıştır. Uzaktan çalışmanın mümkün olduğu sektörlerin ve mesleki konumların dışında kalan sanayi ve hizmet iş kollarında işçi sınıfı salgına karşı korunma önlemlerinden yoksun bırakılmıştır. İşçi sınıfının bu bölmesi, büyük ve orta burjuvazi ile emekçilerin ayrıcalıklı sanılan bir bölümünün yaşamını idame ettirmesi için üretmeye devam etmektedirler. İşyerlerinde, toplu ulaşımında, kamu hastanelerinde salgına teslim edilen proletaryaya toplumsal yaşamın sürdürülmesi adı altında kapitalist sömürünün aksatılmaması görevi dayatılmıştır. Kitlesel hastalık ortamında işsiz ve ücretsiz kalma riski, ağır saldırı altındaki örgütsüz emekçileri mücadeleden geri tutmaktadır. Bu durum sınıfın en yoksul, en alttaki kesimleriyle sınırlı değildir. Geleneksel ağır sanayi ve imalat sektöründe çalışan emekçiler, işçi sınıfının nitelikli ve dolayısıyla ayrıcalıklı bir kesimini oluşturan sağlık emekçileri de bu acımasız mekanizmanın içine hızla itilmişlerdir. Tüm sektörler için, pandemiye dönük koruma, önleme, teşhis ve tedavi süreçlerine ulaşımında eşitsizlik söz konusudur. İş yerlerinde patronların sorumluluğunda gerçekleşmesi gereken önlemler, koruma malzemeleri temini, tedavi ve istirahat dönük gereksinimlerin karşılanması emekçilere bırakılmıştır.

51. Salgın, Türkiye işçi sınıfının uzun süredir devam eden yoksullaşmasını başka bir boyuta taşımıştır. Türkiye’de emeğin niteliği artarken ücretler hızla düşmektedir. Nüfusun çok önemli bir bölümünün kazançlarının asgari ücrete yakın hale gelmesi, sınıfın çok geniş kesimlerinin yoksulluğa mahkûm olduğunun somut göstergesidir. Gelir açısından kendisini sınıfın orta veya üst kesimlerinde gören emekçilerin var olan yaşam koşullarını sürdürmek için, AKP iktidarının son yıllarında daha da hızlanan bir biçimde başvurduğu borçlanma kanalları da tükenmiştir. Türkiye işçi sınıfının neredeyse bir bütün halinde yoksullaşmasının ve ayrıcalıklı görülen kesimlerinin de kimi avantajlarını kaybetmesinin ideolojik ve siyasi sonuçlarının olması kaçınılmazdır.

52. İşçi sınıfına dönük tüm dünyada sömürü koşullarının ağırlaşması anlamına gelecek saldırılar karşısında işçilerin biriken öfkesinin parçalı da olsa belli noktalarda direnç ve eylemliliklerle karşılandığı da gözlenmektedir. Avrupa’da ön cephede görev yapan sağlıkçıların İtalya’daki grevleri, Yunanistan’da pandemiden ağır etkilenen turizm sektöründeki emekçiler tarafından yapılan eylemler dikkat çekmiştir. Amazon emekçilerinin uluslararası çapta, farklı çevrimiçi platformları da kullanarak gerçekleştirdikleri ve Kara Cuma haftasında zirve yapan eylemler, Amazon küresel zincirinin kapsadığı tüm işkollarındaki uluslararası sendikal yapıların da içinde bulunduğu bir hareket halini almıştır. Yine son haftalarda dikkat çeken bir hareketlilik Hindistan’da gerçekleşen, ülke tarihinin en geniş katılımlı genel grevidir. Sağcı Modi

hükümetinin pandemi döneminde ağırlaşan esnek çalışma uygulamaları, yoksul köylü ve çiftçileri hedef alan tarım reformlarına ve özelleştirmelere karşı yapılan genel grev ve eylemler, ülke işçi sınıfı tarihi açısından yine önemli bir ilk olacak biçimde, işçi-köylü dayanışmasını ve ortak hareketini sağlamıştır. Ülkemizde ise haklarını alamayan maden işçilerinin direnişi, işten çıkarılan Cargill işçilerinin bin günü aşan mücadelesi bu öfkenin kendini gösterdiği örneklerdendir.

PANDEMİDE EĞİTİM KAOSA TESLİM EDİLEREK ÇÖKERTİLDİ

53. Pandemi sürecinde kapitalizmin egemenliğindeki tüm ülkelerde ve ülkemizde eğitimde ciddi bir kriz yaşanmaktadır. Bu dönemde eğitimdeki eşitsizlikler emekçi çocukları aleyhine artmış, bırakın nitelikli ve bilimsel eğitimi, milyonlarca öğrencinin eğitime erişim hakkı dahi ortadan kalkmıştır. Ülkemizde de öğrenciler Mart ayından bu yana tamamen okullarından uzak kalırken milyonlarca öğrenci fiili olarak eğitim sisteminin dışına düşmüştür.

54. Türkiye’de ilk vakanın açıklanmasının ardından yaklaşık on aylık bir zaman geride kalırken, bu zaman zarfında okulların açılması yönünde herhangi bir ilerleme kaydedilememiştir. Bugün üniversite öğrencileri dışarıda bırakıldığında yaklaşık 20 milyon öğrenci için okullar halen kapalıyken, tüm bu zaman içerisinde Milli Eğitim Bakanlığı (MEB) okulları tekrar sağlıklı bir şekilde yüz yüze eğitime açmak için herhangi bir çaba göstermemiştir. MEB salgın dönemini adeta olağan bir süreçmiş gibi ele alırken, devlet okullarını, bu okullarda okuyan öğrencileri ve görev yapan eğitim emekçilerini tamamen kaderine terk etmiştir. MEB’in bu dönemdeki tek derdi, özel okulların kayıt toplayıp ticaretlerine devam edebilmesi olmuştur.

55. Okullar sadece akademik eğitimin verildiği kurumlar değil, aynı zamanda öğrencilerin akranlarıyla ve öğretmenleriyle sosyal etkileşime girdikleri, bedensel ve zihinsel gelişiminin sağlandığı, kimi zaman beslenme ihtiyaçlarını karşıladıkları, psikolojik destek alabildikleri, onları ev ya da bulundukları sosyal çevre içerisindeki olası olumsuzluklardan belli ölçüde koruyabilen yapılarıdır. Okulların kapalı olması on binlerce öğrenci için bu olası koruyucu duvarların kalkmasını da beraberinde getirmiştir. Bu süreç sınıfsal olarak dezavantajlı ve özel gereksinimli çocukların eğitimden daha da uzaklaşmasıyla, eğitimde eşitsizliklerin derinleşmesiyle sonuçlanmaktadır.

56. Pandemi sürecinde yüz yüze eğitimin yerini alan uzaktan eğitime çocuklarımızın erişimi

ailelerin sınıfsal konumuna göre farklılaşmaktadır. Devlet okulları uzaktan eğitimde esas olarak MEB'in altyapısı olan EBA sistemini kullanırken, özel okullar farklı yapılar ya da destekleyici olanakları kullanmaktadır. Devlet okullarında okuyup, erişim için gerekli cihazlara ve yeterli internet olanaklarına sahip olmayan öğrenciler uzaktan eğitim sürecinde birçok olumsuzluk yaşamaktadır. Olanak bulup da uzaktan eğitime erişebilen öğrencilerin büyük çoğunluğu da EBA'nın altyapı sorunları, canlı ders sisteminde yaşanan problemler, öğrencilerin ev içi olanaklarının yeterince uygun olmaması ve MEB tarafından hazırlanan eğitim içeriklerindeki nitelik sorunlarıyla birlikte eğitim sürecini bir süre sonra terk etmektedir.

57. MEB uzaktan eğitimin başladığı 23 Mart ile 11 Aralık tarihleri arasında MEB'in uzaktan eğitim alt yapısı olan EBA'nın internetteki ziyaret oranlarını açıklamıştır. Verilere göre eba.gov.tr'yi ziyaret eden aylık tekil öğrenci sayısı Mart ayında yaklaşık 7 milyon iken, Kasım ayında bu sayı ancak yaklaşık 10 milyon olmuştur. Oysa ki Kasım ayında bu sisteme yaklaşık 18 milyon öğrenci kayıtlıdır. Bu durum halen yaklaşık 8 milyon öğrencinin EBA sistemine hiç girmediğini göstermektedir. EBA eğitim platformuna giremeyen öğrencilerin EBA TV'yi ne ölçüde takip edebildikleri, bu öğrencilerin öğretmenleriyle iletişim kurup kuramadıkları, eğitimleriyle ilgili ailelerinden ya da yakınlarından destek alıp alamadıkları da bilinmemektedir.

58. Pandemi sürecinde yüz yüze eğitimden uzak kalan çocuklar, hareketsizlik, beslenme, uyku, ekran etkileşiminin artması gibi sorunlarla karşı karşıya kalmışlardır. Uzmanlar bunlarla birlikte, okuldan uzak kalma nedeniyle çocukların yaşadığı sosyal, duygusal, psikolojik ve akademik diğer problemlerin onlar üzerindeki olumsuz etkilerinin önümüzdeki dönemde daha görünür olabileceğini belirtmektedir.

59. Bu süreçte özel okul öğretmenleri üzerindeki iş yoğunluğu artmış, baskı ve sömürü derinleşmiştir. Pek çok öğretmen ve özel okul emekçisi ücretsiz izne çıkarılmış, tam zamanlı çalışmalarına rağmen kısa çalışma ödeneğine mecbur bırakılmış ya da sözleşmeleri yenilenmeyerek işten atılmıştır. Devlet okullarında çalışan öğretmenler için ise uzaktan eğitim çalışma yaşamının esnekleştirilmesi yönünde uygulamaların önünü açmak için kullanılmıştır. Öğretmenler çocukların eğitimlerinin devamı yönündeki tüm özveri ve çabalarına rağmen, zaman zaman bu süreçte eğitimdeki kaosun sorumlusu olarak gösterilmeye çalışılmıştır.

60. Pandemi sürecinde evler, ev olma niteliğinin yanında aynı zamanda evde çocuklar varsa onlar için okul, uzaktan çalışmaya başlayan ebeveynler için de işyeri haline gelmiştir. Bu süreçte bir taraftan pandeminin çalışma yaşamı ve ailenin ekonomik durumu üzerine yıkıcı etkileriyle ve

sağlık, kayıp kaygılarıyla başa çıkmaya çalışan emekçi aileler, diğer taraftan çocuklarının eğitim sürecinde yaşanan tüm sorunlardan farklı yönleriyle olumsuz etkilenmiştir. Salgın döneminde riskin yaşlı nüfus için daha yüksek olması nedeniyle velilerin kendi ebeveynlerinden çocuklarının bakımı için destek alma olanağı da eskisi gibi mümkün olmamıştır. Özellikle uzaktan eğitim sürecinin sorumluluğu büyük ölçüde üzerlerine yıkılan kadınlar çalışma yaşamları, çocuklarının eğitimle ilgili ihtiyaçları ve emek gerektiren diğer ev içi işler arasında büyük bir sıkışma içine girmiştir.

61. Pandemi süreci bir kez daha kapitalist düzenin ve tüm kurumlarının iflasını gösterdi. Bugün okulların sağlıklı ve güvenli bir şekilde yüz yüze eğitime açılabilmesinin, uzaktan eğitimle emekçi çocukları aleyhine ortaya çıkan eşitsizliklerin kaynağı, on yıllardır özelleştirmeci ve gerici sermaye iktidarlarıyla yönetilen ülkemizde kamusal eğitimin bitirilmiş olmasıdır. Yıllardır piyasacılık ve gericiğin kuşatmasındaki eğitim pandemi süreciyle birlikte tamamen kaosa teslim edilmiştir. Eğitimin kaostan kurtularak planlı, bilimsel ve eşitlikçi bir şekilde sunulmasının ve çocuklarımız için eğitim hakkının sağlanmasının tek yolu eğitimin devletleştirilmesidir.

PANDEMİ İŞÇİ SINIFINI DÜŞÜNSEL ve KÜLTÜREL AÇIDAN HAZIRLIKSIZ YAKALADI

62. Salgın işçi sınıfının dünya ölçeğinde inisiyatif geliştirememesinin, örgütsüzlüğünün ve genel olarak solun düzen sınırları içinde düşünmesinin maliyetlerinin ne kadar yüksek olduğunu göstermiştir. Mevcut uluslararası düzene dönük eleştirilerin sorunun özünü ıskalaması ve çözümün ısrarla etkisiz bir "reform" paketinin içine sığdırılmak istenmesi kapitalizmin içine düştüğü küresel çaresizlik tablosu hesaba katıldığında inandırıcılıktan uzak bir çabaya dönüşmektedir. Bununla birlikte devrimci hareketin salgın koşullarında bu reformcu tutumun etkisini azaltacak bir hamleyi henüz yapamadığı da ortadadır.

63. Öte yandan, anti-kapitalist konumlanışların yaygınlaşması "kapitalizm sonrası" sistemin nasıl olabileceğiyle ilgili tartışmaları gündeme getirse de bu tartışmalar bir bütün olarak incelendiğinde çok azının net bir gelecek perspektifine sahip olabildiği görülmektedir. Bu anlamda, anti-kapitalizm temalı çıkışların çoğunluğunun düzen içine yerleştiğini gözlemlemek mümkündür. Pandeminin ortaya çıkardığı sorulara verilen yanıtlar muhalif çevrelerin kararsız konumlanışlarının ürünü olarak belirsiz yanlar içermektedir.

64. Salgında en büyük yıkımı yaşayan alanlardan biri de sahneden sahne arkasına; atölyeden stüdyoya; setten ofise ve eve pek çok mesleği, mekânı, farklı nitelikte pek çok üretimi içeren devasa bir endüstriyi ifade eden kültür sanat alanı olmuştur. Bu yıkım, salgının ilk gününden bugüne şiddetlenerek artmıştır.

65. Covid-19 salgını ve sonrasında bu sektörde yaşanan "kapanma", kültür sanat alanında zaten var olan pek çok sorunu son derece trajik bir şekilde belirginleştirmiştir. Büyük bir çoğunluğu iş güvencesinden, herhangi bir sosyal güvenceden ve insanca yaşayabileceği bir gelirden yoksun olan kültür sanat emekçileri salgın ile birlikte neredeyse tamamen çaresiz bırakılmıştır. Kültür sanat emekçilerinin yaşadığı bu ekonomik çöküntüye devlet ise tamamen kayıtsız kalmıştır. Salgın koşullarında çalışabilen kültür sanat emekçileri ise sağlık açısından gerekli önlemlerin alınmadığı koşullarda çalışmak zorunda bırakılmaktadır.

66. Salgının kültür-sanat emekçileri üzerindeki yıkıcı etkisinin bu kesimi işçi sınıfının bir parçası olduğu gerçeğini daha fazla kavramaya yönelttiği açıktır. Henüz yetersiz olmakla birlikte, daha önce görülmedik bir örgütlenme arayışının ortaya çıkması ve yeni mücadele araçları üzerine kafa yorulması bunun kanıtıdır.

67. Kültür-sanat emekçileri dahil olmak üzere, giderek proleterleşen ve bunu daha fazla hisseden aydın kesimlerinin devrimci arayışların ne kadar parçası olacağı önümüzdeki dönemin temel sorunlarından biridir. Bilim insanları, eğitimci ve sağlıkçılar, mühendis ve teknik elemanlar, avukatlar, gazeteciler ve onlarla birlikte kültür-sanat insanları arasında işçileşenlerin oranı çok yüksektir ve salgın bu gerçeğin fark edilmesine yardımcı olmuştur. Ancak Türkiye'de ve dünyada, düşünce ve kanaat üreten bu emekçi toplum ile sınıf karakteri daha belirsiz olsa da bugünkü dünya düzenine muhalif bazı aydınların ufkunun henüz kapitalizmin sınırlarının ötesine geçmediği ortadadır.

68. Covid-19 salgınının Türkiye'de başladığı bilgisinin, resmi olarak açıklanmasının ardından İçişleri Bakanlığı, 16 Mart 2020 tarihinde valiliklere gönderdiği bir kararname ile kültür sanat faaliyeti yürüten tiyatro salonları, galeriler, konser salonları ve kültür merkezleri gibi mekânların faaliyetlerini durdurmuştur. Aynı kararnameyle müzikli lokanta, kafe ve düğün salonlarının da kapatılmasıyla sanat alanının tüm kollarında çalışan sanat emekçileri işlerini belirsiz bir süreliğine kaybetmiştir. Hayatını bu sahne ve mekânlarda kazanan çok sayıda emekçi işsiz kalmıştır.

69. Uluslararası dayanışmaya biçilen role; kamusal alanın, ortak kaynakların yine ortak yarar için kullanımına; devletin düzenleyici rolünün gerekliliğine yapılan vurgular tek tek devletlerin,

uluslararası sistemin kapitalist varlık koşullarını ve işleyiş kurallarını temel hedef haline getiremediği ölçüde alternatif dünyanın nasıl olabileceği sorusunun yanıtı, diğer bir deyişle komünizmin buradaki yerinin ne olabileceği de belirsiz kalmaktadır. Bu durum, uluslararası kamuoyu tarafından ilgiyle karşılsa dahi yapılan uyarıların, ortaya atılan soruların ve çağrılarının geniş kitleler tarafından anlaşıldırılmasını zorlaştırmaktadır.

70. Bununla birlikte, kapitalizmin yaşadığı sendelemen daha olumsuz sonuçlar çıkaran belli bir kesim ise toplumsal düzeyde "izolasyon toplumu"nun geleceğine, teknolojik-baskıcı yöntemlerin gücüne, özette sermaye sınıfının ve devletin pandemiyle kazandığı mevzilere daha büyük anlam yüklemekte, direniş stratejilerini bu motivasyonun ürünü olarak kurgulamaktadır. Bunun diğer bir vechesi ise, uluslararası düzeyde, yükselen düzen içi kimi güçlerin değişim getirme yanılışına kapılmak şeklinde gerçekleşebilmektedir.

71. Son olarak, aydınlarda gözlenen dinamizmin işçi sınıfı siyasetiyle farklı biçimlerde buluşarak daha kökten bir çözümü işaret etmesi mümkündür. Yani önümüzdeki günlerde aydınlar arasında belirsizliği aşacak kopuşların gerçekleşmesi beklenebilir. Bu kopuşların büyüklüğünü ve kapsamını komünist hareketin uluslararası ölçekte gerçekleştireceği müdahaleler belirleyecektir.

TKP'NİN ACİL EYLEM PLANI ÇAĞRISI

Türkiye Komünist Partisi başından beri salgını sınıfsal bir zeminde değerlendirerek, kapitalizmin sağlık alanındaki yıkıcı etkisine karşı emekçi halkın mücadelesini yükseltmeyi gözetten bir çizgi izlemiştir. Bu çizgi halkın sağlığını bilimsel bir temelde koruma kararlılığının yanı sıra salgınla birlikte şiddet ve kapsamını artıran sermaye saldırılarının yanıtsız bırakılmamasına dönük devrimci bir tutumu da kapsamaktadır. Parti bu anlamda uzman partililerden oluşan çeşitli komisyonlar oluşturmuş, Bilim ve Aydınlanma Akademisi ile yakın işbirliği halinde hem salgının seyrini izleme hem de toplumu aydınlatma açısından çeşitli araçlar geliştirmiştir.

TKP salgının başında toplumsal ve ekonomik yaşamın tamama yakınının durdurulup, yaygın test uygulamasıyla salgının sınırlandırılabilirliğini ısrarla vurgulamış, bu dönemde partinin faaliyetlerini de ciddi ölçülerde sınırlamıştır. Bununla birlikte diğer kapitalist ülkelerde olduğu gibi Türkiye'de de sermaye iktidarının yarım yamalak önlemlerle emekçi halkı ateşe atacağı belli olduğu ve virüsün ciddi ölçülerde yayıldığı ortaya çıktığı andan itibaren konunun toplumsal, ekonomik ve kültürel boyutlarına daha fazla yoğunlaşan bir strateji

izlemiştir. AKP iktidarı salgında üretimi, yani sömürüyü katmerleştirerek sürdürme, gericileşme ve dincileşme doğrultusundaki politikaları yoğunlaştırma, kendi siyasal faaliyetlerini hiçbir biçimde kısıtlamazken siyasal-sendikal-kültürel-toplumsal ve eğitsel açıdan hayatı büyük ölçüde durdurma kararlılığı ile hareket etmektedir.

Salgının şiddetini kısmen azaltıcı sonuçlar doğurması, bu nitelikteki bir kısıtlama politikasının sineye çekilmesi için yeterli gerekçeyi oluşturmamaktadır. Bir yıla yaklaşan salgın süresinde toplumun geniş bir kesimi açısından ağır bir ekonomik tablo ortaya çıktığı gibi, zaten örgütsüz olan işçi sınıfının hareket yeteneği ciddi ölçülerde azalmış, emekçi halkın ihtiyaç duyduğu toplumsal ilişki biçimlerinin büyük bölümü ortadan kalkmıştır. Milyonlarca çocuk ve genç eğitimden koparılmış, AKP kendisi açısından daha uygun bir insan dokusu yaratmak için büyük fırsatlar elde etmiştir. Sürecin ruhsal ve diğer açılardan yaratacağı sağlık sorunlarının Covid-19'un yarattığı tehditten daha hafif olacağını söylemek güçtür. Bu koşullarda TKP açısından aşı uygulamalarıyla yeni bir evreye giren ancak henüz sonlanmaktan uzak salgına ilişkin politikalarında toplumsal yaşam ve mücadelenin yoğunluğunun artırılması temel hedeflerden biri olacaktır. Bu bağlamda Türkiye Komünist Partisi aşağıdaki acil eylem planının uygulanması için çağrıda bulunmaktadır:

1. Aşılama süreci bütün aşamaları ücretsiz ve mümkün olan en kısa sürede bütün toplumu kapsayarak tamamlanmalı, toplumda aşılama karşı kuşku uyandırmaktan ve adaletsizliği meşrulaştırmaktan başka sonuç doğurmayacak olan ücretli aşı uygulamasından vazgeçilmelidir.

2. Salgın boyunca devlet hastanelerindeki Covid-19 yoğunluğunu yeni bir fırsata çevirmeye çalışan, salgınla mücadelede muazzam kaynakların israfına neden olan bütün özel sağlık kuruluşları devletleştirilmelidir.

3. Yalnız Covid-19 değil, bütün salgın hastalıklara karşı toplum sağlığını korumak için gerekli aşı ve ilaç çalışmalarını yürütecek bir Ulusal Enstitü kurulmalı, tüm ilaç üretim ve dağıtım ağları derhal devleştirilerek bu Enstitü'ye bağlanmalıdır.

4. Salgın tamamen etkisini yitirinceye kadar tüm yurttaşlara ücretsiz ve yeterli miktarda nitelikli maske, dezenfektan ve sabun dağıtılmalıdır.

5. Okulların açılarak her kademedeki yüz yüze eğitimin bir an önce başlaması için her tür önlem alınmalıdır. Yeni derslikler yapılmalı öğretmen ve diğer personel için kadro açılmalı, okullara ısınma, havalandırma ve temizlik gibi başlıklarda ödenek çıkarılmalıdır. Özel okullar devletleştirilmeli ve Diyanet İşleri Başkanlığı kapatılarak bu kurumun devasa bütçesi Eğitim Bakanlığı'na devredilmelidir.

6. Elektrik ve doğalgaz dağıtım şirketleri devletleştirilmeli, konutlardaki abonelerin bütün borçları silinmelidir.

7. Sendikal, siyasal faaliyetler, toplantı ve gösteri yürüyüşlerine dönük kısıtlamalar sağlık için gerekli belli kurallara uyulduğu sürece tamamen kaldırılmalıdır. Sendikal ve siyasal faaliyetlere dönük tüm yasaklamalar kaldırılmalıdır.

8. İşten çıkarma yasaklanmalı, bütün işsizlere ve salgında işyeri kapananlara işsizlik koşulları devam ettiği süre boyunca aylık en az asgari ücret tutarında ödeme yapılmalıdır.

9. Ücretlilerin kredi kartı borçları silinmeli, Ziraat Bankası'nın küçük çiftçilere haciz uygulaması durdurulmalı ve küçük çiftçilerin kredi borçları sıfırlanmalıdır.

10. Devletin tüm kaynakları öncelikli olarak halkın eğitim, sağlık, barınma ve beslenme ihtiyaçlarının karşılanması için seferber edilmeli, sermayeye dönük tüm teşvik vb. yardımlar ve kaynak aktarımları durdurulmalıdır.

**Türkiye Komünist Partisi
Merkez Komite
Ocak 2021**

